

Heksejagt eller revolution?

En analyse af mediedækningen af #MeToo i Danmark og Sverige

Temanummer: KVINDENS PLADS – Betydning af køn i dagens Danmark

Denne artikel præsenterer en undersøgelse af mediedækningen af #MeToo-bevægelsen i nabolandene Danmark og Sverige. En komparativ indholdsanalyse viser forskelle i genrer, kilder og temaer på tværs af de to lande. Analysen viser endvidere, at dækningen overvejende placerede #MeToo inden for en individuel handlingsramme, der fremstiller seksuelle overgreb som et personlig snarere end samfundsmæssigt problem i begge lande. Imidlertid var den individ-orienterede handlings-frame og en de-legitimerende frame fokuseret på kritik af #MeToo mere udbredt i den danske dækning. En framing-analyse viste ydermere, at der overordnet kunne observeres fire forskellige nyhedsframes i dækningen: #MeToo som 1) en online kampagne, der forbinder individer i et netværk af personlige vidnesbyrd, 2) en del af en bredere og langvarig historisk social bevægelse for ligestilling mellem kønnene 3) en unødvendig kampagne drevet af politisk korrektheds-kultur og til sidst 4) en heksejagt og en folkedomstol. Artiklen diskuterer disse resultater i relation til de politiske og kulturelle forhold på køn- og ligestillingsområdet i de to lande.

Indledning

Da #MeToo i oktober 2017 brød igennem i Hollywood med massive beskyldninger om seksuelle krænkelser i filmbranchen, spredte hashtagget sig som en steppebrand til resten af verden. Over blot et par uger udviklede #MeToo sig til en social bevægelse, der også fyldte godt i nyhedsbilledet.

Interessant nok var omfanget, indholdet og tonen i denne debat forskellige på væsentlige punkter i Danmark og Sverige – to lande, som ellers ofte sidestilles i internationale studier om køn og ligestilling. I kølvandet på begivenhederne i Hollywood antog hashtag-bevægelsen i Sverige hurtigt et fysisk, offline udtryk i form af gade-demonstrationer, fakkeltog og andre protestbegivenheder over hele landet, hvilket fik journalister, politikere og andre observatører til at kalde #MeToo »en revolution«, »en katarsis i alle institutioner«, »et historisk øjeblik i Sverige« og den »største sociale bevægelse i landet, siden kvinder kæmpede for at sikre stemmeretten«. Ledende politikere, herunder statsministeren, Stefan Löfven (S), udenrigsministeren, Margot Wallström (S), og kulturministeren, Alice Bah Kuhnke (MP), viste offentlig støtte ved at deltage i politiske møder, paneler og demonstrationer. Flere offentlige personer, inklusive førende politikere og ministre, kom også frem med personlige historier om overfald og oplevelser af sexismen.

**JANNIE MØLLER
HARTLEY**

Lektor, Ph.d.
Journalist
Journalistik, IKH
Roskilde Universitet

TINA ASKANIUS

Docent, medie- og
kommunikations-
videnskab
Malmø Universitet

I Danmark var der færre organiserede opfordringer til handling eller pres fra aktivister og græsrodsbevægelser for at ændre lovgivningen og kun et par enkelte gade-demonstrationer. I oktober 2018, et år efter hashtagget satte gang i den globale bevægelse, viste en meningsmåling bestilt af TV2, at en ud af fire danskere mente, at #MeToo-bevægelsen havde haft en negativ indflydelse på, hvordan danskere behandler andre, og at flertallet af danskere betragtede bevægelsen som en joke.

Analysen bag denne artikel er drevet af et ønske om at forstå, hvordan og hvorfor mediedækningen adskilte sig i de to nabolande, og hvordan de to lande mere præcist adskilte sig. Efter en kort gennemgang af litteraturen og metoden bag studiet, præsenterer vi resultaterne af en kvantitativ indholdsanalyse og en kvalitativ framing-analyse. Endelig diskuterer og relaterer vi disse fund til de politiske og kulturelle forhold i de to lande og deres forskellige historiske løbebaner for institutionaliseringen af feminisme og implementering af ligestillingspolitikker.

Metode

Undersøgelsen bygger på en kombination af en kvantitativ indholdsanalyse af 879 artikler af #MeToo og en kvalitativ framing-analyse af 109 artikler fra otte aviser. Det tværnationale forskningsdesign omfatter fire aviser fra hvert land: Aftonbladet, Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet og Expressen i Sverige samt Politiken, Berlingske Tidende, Extrabladet og B.T. i Danmark. Aviserne blev valgt til at repræsentere relativt ens aviser i to lande og en blanding mellem broadsheet og tabloid-aviser. Vi valgte både at inkludere nyheder, kommentarer, analyse og debat for at undersøge et bredt spektrum af tone, stil og perspektiver. Den valgte periode til den kvantitative analyse strækker sig fra 15. til 31. oktober 2017 og resulterede i 245 artikler fra danske aviser og 634 artikler fra svenske nyheder (N = 879). Materialet blev kodet for genre, kilder, hovedtemaer og sprog (f.eks. metaforer og etiketter, som blev brugt til at beskrive #MeToo).

Herefter foretog vi en framing-analyse af 109 tilfældigt udvalgte artikler. Framing-teorien er længe blevet betragtet som et nyttigt udgangspunkt for at undersøge forholdet mellem medier og feministisk aktivisme og bevægelser (McDonald & Charlesworth, 2013; Mendes, 2011a, 2011b). Den centrale pointe er, at journalister i dækningen konstruerer symbolske repræsentationer af samfundet, som offentligheden bruger til at fortolke begivenheder og problemer. Dermed tilbyder journalister læseren en form for »fortolkende pakker« (Gamson & Modigliani, 1989), og et centralt princip i teorien er dermed, at medierne gennem disse velkendte fortællingsmønstre har magten til at tilegne betydning til den sociale verden (Bronstein, 2005). Entman (1993) påpeger, at en frame kan analyseres ud fra fire forskellige egenskaber: En bestemt problemdefinition, fortolkning, årsagssammenhæng, samt en moralsk evaluering og/eller anbefaling/foreslået løsning. Tidligere undersøgelser har identificeret et begrænset antal frames i dækningen af netop feministiske be-

vælgelser. Rhode (1995) fandt for eksempel fem vedvarende frames – marginalisering, personalisering og trivialisering (eksempelvis i form af et overdrevent fokus på kvindelige aktivisters fysiske optræden) og polarisering af feminister (eksempelvis ved at præsentere ekstreme positioner) og endelig en frame, som præsenterede feminister som afvigere. I en hollandsk kontekst har Van Zoonen (1992) ligeledes identificeret en dominerende nyhedsframe, der fremstiller feminister som sociale afvigere. Lind og Salo (2002) har påpeget, at ideen om feminister som afvigere er tæt knyttet til en bredere dæmoniserings-frame, hvor aktivister og demonstranter generelt fortolkes som sociale og politiske misfits.

Analyse

Den kvantitative indholdsanalyse viser:

- Selv om den globale bevægelse landede samtidig i Danmark og Sverige, udspillede debatten i medierne sig meget forskelligt. Udover at #MeToo i Sverige fik ca. fire gange så meget opmærksomhed i de største dagblade, blev #MeToo i større grad behandlet som en nyhedshistorie i Sverige, imens man i Danmark fremfor alt skrev om emnet på kultur- og debatsiderne. Altså blev #MeToo i Danmark præsenteret som noget, man kan have forskellige holdninger til og ikke som et strukturelt problem, der kræver et svar fra danske politikere eller en ændret lovgivning (cf. Møhring Reestorff, 2019). At #MeToo i danske medier blev behandlet som debatstof, betød, at stort set ingen politikere i Danmark udtalte sig i perioden, imens de svenske riksdagsledamöter (folketingsmedlemmer) udgør 15 procent af hovedkilderne i den svenske dækning. I Sverige havnede #MeToo i den grad på den politiske agenda og indskrev sig i en politisk samtale mellem politikere og befolkningen – ikke mindst pga. de mange opråb som overleveredes til regeringen fra et hav af forskellige professionsgrupper og andre grupper af organiserede borgere.
- I Danmark forblev rapporteringen om #MeToo på det individuelle niveau med fokus på »almindelige« eller kendte kvinders personlige vidnesbyrd og fortællinger (uden at disse nødvendigvis skrives ind i et større sammenhæng) eller med et fokus på specifikke aktører som problematiske, men isolerede »bad apples« i medie- og kulturbranchen.
- Analysen viste ydermere, at der var stor forskel på, hvor stor del af dækningen, der var kritisk over for #MeToo som bevægelse, idet den kritiske dækning særligt var at finde i Danmark. Hvor kritik som primært tema udgør 12 procent af artiklerne i Danmark, udgør de blot 1 procent i Sverige.

Framing-analysen – fortællingerne om #MeToo

Framing-analysen viste overordnet, at der var fire forskellige nyhedsframes i dækningen: #MeToo som 1) en online kampagne, der forbinder individer i netværk af personlige vidnesbyrd, 2) en del af en større og langvarig social bevægelse for ligestilling mellem kønnene 3) en unødvendig kampagne drevet af politisk korrekthed og til sidst 4) en heksejagt og en »folkedomstol«.

I dækningen i begge lande ser vi således, at den mest almindelige fortælling om #MeToo handler om bevægelsen som et online fænomen. Artikler med personlige vidnesbyrd strømmede ud i spalterne i begge lande. I denne fortælling om #MeToo præsenterer medierne delingerne og dækningen som selve løsningen på problemet. En form for teknologisk quickfix på et større samfundsproblem. Derudover viste analysen, at den danske dækning var mere negativ og de-legitimerende end den svenske. Fortællingen om #MeToo som en »heksejagt« og en »illegitim folkedomstol«, der er næsten fraværende i den svenske rapportering, gennemsyrrer den danske dækning, særligt i starten. I spalterne refereres der til »hysteri«, »emotionelle følelsesfacister«, »ekstremisme« og »totalitarisme«. #MeToo beskrives blandt andet som et »indholdsløst mediestunt« og som et udtryk for, at »kvinder rotter sig sammen alene på baggrund af deres køn«.

Den kritiske framing i Danmark tog udgangspunkt i en beskrivelse af #MeToo som en heksejagt, en lynchstemning, en »glidebane« og en »folkedomstol« nedsat af »feministiske følelsesfacister«, der er »gået for langt«/»kørt af sporet«. Her kom mænd ofte til orde i den danske debat. Når mænd tog ordet på den anden side af Øresund, handlede det i højere grad om nødvendigheden af feminisme, kollektive handlingsmuligheder, aktivisme, politisk ansvar og magtkritik. Svenske medier beskriver #MeToo med termer som »en revolution«, en »folkebevægelse«, en »rambuk i tavshedskulturen«, en »lavine«, et »paradigmeskifte«, og der refereres til et før og et efter #MeToo. Denne fortælling er næsten helt fraværende i den danske dækning. I dækningen ser vi også, hvordan #MeToo mere subtilt de-legitimeres i begge lande, men også her i højere grad i Danmark end i Sverige. Der tales i denne frame om »gråzoner«, »rygter«, »skandaler« og »ubekræftede anklager«, og nogle artikler stiller spørgsmålstejn ved, om problemet virkelig er så stort, som de mange vidnesbyrd giver udtryk for.

Afsluttende diskussion

Analysens fund skal forstås inden for de historiske og politiske sammenhænge, hvori de er indlejrede, og mediernes rolle bør ikke isoleres fra den forståelse. Framing-processer skal blot ses som en af mange faktorer, der bør inddrages for bedre at forstå variationer i feministiske bevægelers mod- og medgange på tværs af geografiske og tidsmæssige kontekster. Sådanne faktorer inkluderer statsstøtte (se f.eks. Beckwith, 2005, 2007), politiske muligheder (Tarrow, 2011, se også Beckwith om kønsbestemte mulighedsstrukturer), kultur og tidligere mobiliseringsstrukturer (se f.eks. Inglehart & Norris, 2003).

Medieinstitutioner er dog også nøgleaktører i legitimering og de-legitimering af sociale bevægelser, og at medier via de »fortolkende pakker«, de tilbyder, enten kan fremme eller hindre aktivisme og sociale bevægelser i deres udvikling.

#MeToo udgør et perfekt komparativt case-studie, fordi det muliggjorde en analyse af, hvordan samme specifikke problemstilling diskuteredes og udfol-

dede sig forskelligt i to lande på samme tid. Men hvordan kan forskellene så forklares? Litteraturen viser, at fremskridtene hen imod fuld ligestilling synes at have stagneret i Danmark siden 1990'erne. Samtidig er feminisme som koncept og etiket til at beskrive kampen for ligestilling mellem kønnene stort set forsvundet fra den politiske debat og officiel politisk retorik i Danmark. Til sammenligning har flertallet af partiledere i Sverige erklæret sig selv feminister (Dahlerup, 2011; 2004). Samlet set har den generelle konservative og den neoliberale vending i Danmark i de sidste årtier givet grobund for den udbredte idé, at feminismen er »gået for langt« (Dahlerup, 2018). Sådanne ideologiske strømme i de senere år bør ligeledes forstås i forhold til Danmarks historiske rolle som »Nordens libertarian«, hvor modstand mod kvoter og statens interventionisme generelt er udbredt.

Disse forskellige politiske løbebaner giver os således noget af konteksten og historien til at forstå, hvordan og hvorfor #MeToo gav genklang på så forskellige måder i de to lande, og hvorfor offentlige debatter om kønsmæssig ulighed og feminisme generelt har en tendens til at afvige så markant og vedholdende. Vores analyse bidrager til diskussionen af de diskursive kampe om betydningen af ligestilling og feminisme i Skandinavien i dag og fremhæver mediernes rolle i disse kampe. Debatten om #MeToo og kampene om dens implikationer afspejler de betydelige uoverensstemmelser i hegemoniske forståelser af feminisme og ligestilling mellem kønnene i regionen (Liinason, 2018b: 10). Fremfor en homogen højborg for ligestilling mellem kønnene – med hensyn til politik, praksis og offentlig debat – kan Skandinavien bedre forstås som »et genstandsfelt for konflikt og forhandlinger« (ibid.) med dertilhørende magtkampe om køn og ligestilling – også efter #MeToo-bevægelsen skyllede ind over begge lande.

Referencer

- Beckwith, K. (2005). The Comparative Politics of Women's Movements. *Perspectives on Politics*, 3(3), 583–596.
- Beckwith, K. (2007). Mapping strategic engagements: Women's movements and the state. *International Feminist Journal of Politics*, 9(3), 312–338.
<https://doi.org/10.1080/14616740701438218>
- Bronstein, C. (2005). Representing the third wave: Mainstream print media framing of a new feminist movement. *Journalism and Mass Communication Quarterly*, 82(4), 783–803.
<https://doi.org/10.1177/107769900508200403>
- Møhring Reestorff, C. (2019). Danske medier underminerer #MeToo i jagten på hurtige klik, Videnskab.dk
- Entman, R.M. (1993). Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51–58.
<https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x>
- Gamson, W.A., & Modigliani, A. (1989). Media Discourse and Public Opinion on Nuclear Power: A Constructionist Approach. *American Journal of Sociology*.
<https://doi.org/10.1086/229213>
- Inglehart, R., & Norris, P. (2003). *Rising tide: Gender equality and cultural change around the world. Rising Tide: Gender Equality and Cultural Change Around the World*. Cambridge: Cambridge University Press.
<https://doi.org/10.1017/CBO9780511550362>
- McDonald, P., & Charlesworth, S. (2013). Framing sexual harassment through media representations. *Women's Studies International Forum*, 37, 95–103.
<https://doi.org/10.1016/j.wsif.2012.11.003>
- Mendes, K. (2011a). Framing Feminism: News Coverage of the Women's Movement in British and American Newspapers, 1968–1982. *Social Movement Studies*, 10(1), 81–98.
<https://doi.org/10.1080/14742837.2011.545228>

- Mendes, K. (2011b). »The lady is a closet feminist!« discourses of backlash and postfeminism in british and american newspapers. *International Journal of Cultural Studies*, 14(6), 549–565. <https://doi.org/10.1177/1367877911405754>
- Rhode, D.L. (1995). Media Images, Feminist Issues. *Journal of Women in Culture and Society*, 20(31), 685–710. <https://doi.org/10.1086/495006>
- Tarrow, S. (2011). *Power in Movement. Social Movements and Contentious Politics*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/cbo9780511973529>
- Van Zoonen, E.A. (1992). The Women's Movement and the Media: Constructing a Public Identity. *European Journal of Communication*, 14(1), 9–29. <https://doi.org/10.1177/0267323192007004002>